

דף פרפראות פקודי - החודש

לעילוי נשמת: דוד בן עישה ז"ל

להצלחת: מיכאל מאיר בן סמדר הי"ו - יעל חנה בת זהבית תחי' | דוד בן אורה - מוריה בת מיכל תחי'

"אלה פקודי המשכן" (ל"ח - כ"א)

למה עשה חשבון הקב"ה מאמינו, שנאמר (במדבר י"ב - ז') "בכל ביתי נאמן הוא" ומשה נתן חשבון? אלא, מפני ששמע ליצני הדור שהיו משיחין אחריו, שנאמר "ויהי כצאת משה וכו' והביטו אחרי משה". ומה היו אומרים: אדם שנתמנה על מלאכת המשכן, על ככרי כסף ועל ככרי זהב שאין להם לא חקר ולא משקל ולא מנין, מה אתה רוצה, שלא יהיה עשיר? כששמע כן אמר, חייכם משנגמרה מלאכת המשכן אני נותן לכם חשבון. כיון שנגמרה, אמר להם "אלה פקודי המשכן". (תנחומא ז') כותב רבי ירוחם, משה רבנו מסר לבצלאל את כל חומרי המשכן השונים במידה במשקל ובמנין. לא לאדם מן ההמון נמסרו האוצרות היקרים, כי אם למי שהיה גבוה משכמו ומעלה, לבצלאל בן אורי, שחז"ל הפליגו בעומק חכמתו וקדושתו, אע"פ כן כשנמסר לו הזהב הכסף ושאר הנדבות היקרות, נהגו איתו כאילו נמסר הרכוש לידי גנב וחשוד. ללמדך, כי בכספי ציבור והקדש, צריך אדם להיזהר ולחשוד עצמו עד דקה שבדקות. אך הדבר תמוה איך עלה על דעתם של בני ישראל חשד כזה, וכי לא ידעו שמשה רבינו בז לכסף ולזהב, האם לא ראו שבזמן יציאת מצרים, כשכולם היו עסוקים בביזת מצרים, לא נתעסק משה רבנו כלל בכסף ובזהב אלא עסק במצוות העלאת ארונו של יוסף הצדיק. מתרץ הרה"ק מראדומסק זי"ע בעל ה"תפארת שלמה", בני ישראל ידעו והבינו שהמשכן מוקם כולו מתרומותיהם, אולם תרומה שלא ניתנה בלב שלם ובכוונה זכה לא תוכל להיכלל בבנין הקדוש. משום כך היו רבים שהרהרו לעצמם, מי יודע אם התרומה שנתתי נכנסה ונכללה בבנין המשכן, לכן באו כולם אל משה רבינו לבדוק ולברר איזה מן התרומות נותרו ללא כל שימוש, ולא נחה דעתם עד שערך משה רבנו לפניהם את החשבון המדויק והוכיח להם כי כל התרומות נכללו לבניית המשכן ולא נותר מאום ללא שימוש.

"המשכן משכן העדות" (ל"ח - כ"א)

המשכן משכן שתי פעמים, רמז למשכן שנתמשכן בשני החורבנין על עוונותיהם של ישראל. (רש"י) שואל רבי זלמלה אחיו של רבי חיים מוולוז'ין בספר "תולדות אדם", למשכון, יש דינים של משכון, כגון שצריך להחזיר עד הערב אם יש בזה ענין של חיי נפש שאין לו בגד אחר. למשל, כסות לילה יש להחזירה עד הלילה, שיהיה לו במה להתכסות, ובכסות יום, יש להשיבה בבוקר. א"כ, כיצד לקח הקב"ה ועדיין לא החזיר, וכי יש לך דבר שחיי הנפש תלויים בו יותר מאשר בית המקדש? אומר ר' זלמלה, כל זה נכון, אבל בתנאי ש"והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני" (שמות כ"ב - כ"ו), אם הוא יצעק אני אשמע. אם היינו צועקים, היה הקב"ה שומע אותנו, הבעיה שאנחנו לא צועקים, וסימן שאין זה חיי נפש.

"משכן העדות" (ל"ח - כ"א)

שואל הט"ז בספרו "דברי דוד", מדוע הלוחות שניתנו לאחר מעשה העגל לא היו בעצמם "עדות"? ומתרץ, ש"עדות" שייך רק בדבר שהוא ברור וגלוי לכל, וא"כ במשכן ראו שהשכינה שורה, אבל נתינת הלוחות לא היתה לעיני האומות. וזהו שמבואר במדרש "כיון שהלך משה לבקש רחמים מיד סלח להם. אמר משה, אני מפוייס שמחלת להם, אלא הודיע לעיני כל האומות אין בליבך עליהם. א"ל הקב"ה, הריני משרה שכיתי ביניהם ומכירין שמחלתי להם", לכן כתוב "משכן העדות".

"משכן העדות" (ל"ח - כ"א)

הגמ' ביומא (נ"ד): אומרת, שכשנכנסו אויבים להיכל מצאו הכרובים מעורין זה בזה. והראשונים התקשו, שהרי הגמ' בב"ב (צ"ט). אומרת, שבזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום לא היה "פניהם איש אל אחיו", וא"כ איך יתכן שהכרובים מעורין זה בזה. ה"משנה למלך" בספרו "פרשת דרכים" (דרך עצב), מביא בשם חכמי אשכנז לתרץ, שהקב"ה רמז להם שבחורבן העצים והאבנים, התכפרו עוונותיהם של ישראל, ולכן גם בשעת החורבן הראה שהשכינה שורה בישראל. **אומר רבי דוד יונגרייז זצ"ל** ראב"ד העדה החרדית ירושלים, זה הפירוש כאן "משכן העדות", גם בשעה שנתמשכן המשכן בשעת החורבן, היתה "עדות" שהשכינה שורה בישראל ע"י עמידתם של הכרובים שהיו פניהם איש אל אחיו.

"משכן העדות" (ל"ח - כ"א)

עדות לישראל שוויתר להם הקב"ה על מעשה העגל. (רש"י)

אמר רבי שמעון ב"ר ישמעאל עדות הוא לכל באי עולם, שיש סליחה לישראל. (שמו"ר נ"א - ד').

שואל ה"כתב סופר" איך לומדים מהמשכן שוויתר על המעשה של העגל, ומנין ההוכחה שיש סליחה לעם ישראל? ומתוך עפ"י המדרש באיכה (רבה ד' - ט"ו), "מזמור לאסף", היה צריך לכתוב "קינה לאסף", אלא שהקב"ה שפך חמתו על עצים ואבנים, ובכך מתגלית חיבת המקום לישראל, שאפילו בשעה שאין עושין ח"ו רצונו של מקום, מ"מ אין שולח חמתו עליהם, אלא מכלה חמתו על העצים והאבנים ומשאיר את ישראל לפליטה. המשכן שבנו ישראל, שימש להם לטובה ולברכה. בזמן שעשו רצונו של מקום היתה להם ממנו טובה, כי ע"י המשכן זכו להשראת השכינה. אך לעומת זאת, גם כשחוטאים ח"ו ואין עושין רצונו של מקום, אז לא יהיה עמו עוד חטא העגל שרצה לכלותנו, אלא לוקח המשכון - המשכן, ושופך חמתו על העצים והאבנים. וזהו "עדות לישראל", עדות על חביבותו של הקב"ה לבניו, בכל עת ובכל מצב. **ובספר "חזון ישעיהו" מתרץ**, כשאדם מלוה לחברו כסף והלווה אינו פורע את חובו, אם המלווה מאמין כי בדעת הלווה לפרוע את חובו, ורק לפי שעה הוא מעכב את פריעתו, הוא לוקח איזה חפץ מחפציו של הלווה, ומחזיק בו בתורת משכון עד שיפרע את חובו. אבל אם אפסה תקוותו לקבל את הלוואתו, כי הוא יודע שאין בדעת הלווה לפרוע את חובו - אז יורד המלווה לנכסי הלווה, לוקח איתו חפץ בשווה ערך לסכום ההלוואה, מוכר אותו ומשתמש בכסף. **רש"י פירש**, כי המקדש הוא כ"משכון" שנתמשכן בשני החורבנים על עוונותיהם של ישראל, וא"כ, "עדות הוא לכל באי עולם שיש סליחה לישראל", שהקב"ה סלח ומחל לישראל, שאם לא כן למה המשכן - המקדש, הוא רק כ"משכון" אצל הקב"ה ולא "מכר" אותם בחובו.

"ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וכו' ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן" (ל"ח - כ"ב)

בצלאל מצד אביו היה שייך לשבט יהודה שבט המלוכה ומצד אמו היה נכד של מרים אחות משה רבנו, לכל הדעות ייחוס גבוה. ואילו אהליאב היה משבט דן, שהיה מבני השפחות, הירוד שבשבטים, המאסף לכל המחנות. עם ייחוס כזה היינו מעלים בדעתנו שהוא יכול לבנות את המשכן? באה התורה ומעידה, אצל הקב"ה אין ייחוס, בכל מה שנוגע לתורה ויראת שמים, כל אחד מקבל על פי מה שהוא משקיע ועמל.

"כל הזהב" (ל"ח - כ"ד)

שואל ה"אור החיים" הקדוש, מה ההדגשה "כל הזהב"? ומבאר, כשמשתמשים במתכות, לא יתכן שלא יחסר משהו בשעת החיתוך או בשעת העשייה. וכאן התורה מספרת, שהיה נס וכל הזהב העשוי למלאכה לא התמעט כלום, וכל מה שהכינו למלאכה לא נשאר שום דבר לבטלה, והכל נכנס במלאכת הקודש.

"כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש" (ל"ח - כ"ד)

שואל ה"אבן עזרא", למה כתוב רק מה שעשו בכסף ואילו בזהב התורה לא מפרטת מה נעשה בו? ותירץ, המנורה כולה היתה זהב ולא כן הארון רק מצופה בזהב מבית ומחוץ. וכן מזבח הקטורת והשלחן והבדים והקרשים והבריחים מצופים רק בזהב והכפורת היתה זהב כולה, ומי יוכל לשער בכמה זהב ציפו את כל כלי המשכן.

רבי אהרן קרול זצ"ל בספרו "תורת אהרן" הוסיף טעם לדבריהם, לפי שהארון היה זהב ולא היו יכולים לדעת משקלו - לפי שהארון נושא את נושאו, ועצמו ומשקלו - לא כל שכן שנשא, כדאיתא בגמ' (סוטה ל"ה), ולא היה לו שום משקל, כי לא היה מכביד ומכריע את המאזניים. וכיון שלא ידעו משקל הארון, שוב לא היו יכולים לדעת אם נשאר, כי אם יחסר יאמרו שבארון נכנס זהב יותר.

רבי יהונתן אייבשיץ מתרץ, כי הכסף הגיע ממחצית השקל שנתנו כל ישראל כמס חובה, ומשה רבינו הבין שבין כל ישראל ייצאו אי אלו אשר ידרשו חשבונות ויטילו חשדות, אבל הזהב ניתן בתור נדבה, רק על ידי נדיבי לב, וביניהם לא היה מקום לחשוש לחשדנים ולדורשי חשבונות.

נשאלת אפוא השאלה, מדוע מסר משה דין וחשבון על הנחושת שגם הוא ניתן בתורת נדבה? משיב על כך העולם, משום שדווקא הממעיטים, לתת נחושת, דורשים חשבונות יותר מן המרבים שנותנים זהב. הנותנים צרי העין מבקשים תמיד טענות וחשדות כדי למצוא אמתלא שלא לתת יותר.

"מאת אדנים למאת הככר" (ל"ח - כ"ז)

שואל ה"שפת אמת", לכאורה היה לו להפוך את סדר הדברים, מאת הככר למאת האדנים. ומתוך התורה באה לרמוז שאדרבה, כיון ששיעור נדבת ליבם היתה "מאת ככר", לכן זכו ונצטוו לעשות "מאת אדנים". כמו שיעור נדבת ליבם, כך זכו. ולכן התורה מסיימת ואומרת "ככר לאדן", וזהו "ועשו לי מקדש".

"וישם אותם על כתפות האפוד אבני זכרון לבני ישראל" (ל"ט - ז')

שואל ה"משך חכמה", במה נזכרים, ב"אבני זכרון"? בפשטות י"ל, שעם ישראל מוזכרים בזה לפני הקב"ה, אך אפשר לומר אחרת. חז"ל אמרו, שבשעה שיוסף היה נתון בניסיון אצל פוטיפר, נראתה לו דמות דיוקנו של אביו שאמר לו, שמות אחיך יהיו חרותים על אבני האפוד, כלום רוצה אתה שיחסר שמך אם חלילה תיכשל בחטא. יוצא אפוא, שאבני האפוד משמשות אות וזיכרון לכל בני ישראל, וכאשר האדם יעלה בזכרונו ששמות כל השבטים חרותים עליהם, יבוש ויכלם מלעבור עבירה.

"ויעש את החושן מעשה חושב" (ל"ט - ח')

יש פעמים שומע אדם איזה "ווארט" טוב, רעיון מוסרי טוב, ומתעורר ורוצה לעשות מצווה. אך עד שהוא קם לעשות מעשה, חולפת לה המחשבה וכבר אין לו את הרצון לכך. מה לעשות?
אומר האדמו"ר מרדומסק בעל ה"חסד לאברהם", שלמה המלך אומר (שיר השירים ב' - ז') "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ", מסביר הרמב"ן, כאשר אתם מרגישים את האהבה, תתפס אותה על חפץ, דהיינו, באותו הרגע שבו התעוררת, עשה מעשה. התעוררת ללימוד, קבע מיד חברותא, ואז כבר יהיה לך קשה לבטל זאת.
הנחש, היצר הרע מכניס הרהורים רעים. ההיפך מ"נחש" זה "חשן", הרהורים טובים. אם כך, "ויעש את החשן", כאשר יש לך הרהורים טובים, "מעשה חושב", מיד תחשוב כיצד להביא אותם לכלל מעשה של ממש.

"את ארון העדות" (ל"ט - ל"ה)

רבי מרדכי הכהן היה אומר, "ארון העדות", הארון עצמו הוא העדות. ארון הספרים של האדם מעיד על מהותו ועל טיבו. רצונך לתהות על קנקנו של אדם, לך אצל ארון הספרים שלו, איש איש ואישיותו בארונו, ובלבד שיהיה תלמודו בידו, שיהיו הספרים משומשים ממגע הידיים.

"וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה" (ל"ט - מ"ג)

שואל ר' אליהו מישקובסקי, מדוע משה בירך אותם רק עכשיו והמתין לגמר מלאכת המשכן? ומתוך, הגמ' במנחות (ס"ה). אומרת: משה אוהב ישראל היה, א"כ מן הדין היה שבכל הזדמנות שתהיה לו מיד יברך אותם, ובכל זאת התורה מציינת שלא כך נהג, אלא "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה", הנה הגיעה ההזדמנות לברכם, אבל התורה ממשיכה "כאשר ציווה ה' כן עשו", ורק אז "ויברך אותם משה". רק כשראה שכל מעשיהם הם - "כאשר ציווה ה'", רק אז ברכם, התורה מלמדת אותנו, שגם אוהב ישראל כמשה רבנו לא בירך את עם ישראל רק אחרי שהוברר לו שהכל נעשה "כאשר ציווה ה'", שם המקום להעניק ברכה. ולא לתת לאהבה לקלקל את השורה ולברך את אלו שלא עושים הכל כרצון ה'.

"ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וויים וכו'" (ל"ח - כ"ח)

עם שהוא (משה) עושה חשבון והולך על כל דבר ודבר שעשויין כסדר בתוך המשכן, שכח אלף ושבע מאות וחמישה ושבעים שקל שעשה מהן וויין לעמודין ולא היו נראים. התחיל עומד ותמה ואומר עכשיו ימצאו ידיהם של ישראל עלי לומר שאני נטלתי אותם, והוא חוזר לבוא על כל מלאכה ומלאכה. האיר הקב"ה את עיניו ותלה עיניו וראה שהיה עשויין וויין לעמודים". (תנחומא פקודי ז')

בספר "קול דוד" מביא, שיש לזה רמז בטעמי המקרא - כי על התיבות "ואת האלף" הטעם הוא אזלא גרש, והניגון נמשך בקול רם, ודומה ממש למי שנזכר באיזה דבר אחרי ששכח, שמכריז על זה בקול רם. ובזכות מה זכה משה להיזכר, בעלון "מתוק מדבש" הביא רעיון בשם ר' בנציון סנה שליט"א: "ואת האלף" רומז על הקב"ה שהוא אלופו של עולם. כאשר נעלם מזיכרונו של משה החוסר בתרומות, הוא היה בעצבות, מה אעשה עם אותם ליצני הדור שחושדים בי? ופתאום הוא נזכר 'ואת האלף' הרי יש את הקב"ה שהוא אלופו של עולם ואם הוא הביא לי את הניסיון הזה הרי זה ודאי לטובתי. ומיד באותו הרגע האיר הקב"ה את עיניו והוא נזכר ב'ווי העמודים' שהשלימו במדויק את החשבון. כאשר יהודי יודע שהקב"ה משגיח ומנהל לו את חייו בכל הפרטים, ואפילו הקטנים ביותר, הוא תמיד רגוע ושרוי בשמחה והוא יזכה לסיעתא דשמיא.

כל ישראל יש להם חלק

רבי יהונתן אייבשיץ מבאר, שהכסף הגיע ממחצית השקל שנתנו כל ישראל כמס חובה, ומשה רבינו הבין שבין כל ישראל ימצאו אי אלו אשר ידרשו חשבונות ויטילו חשדות, אבל הזהב ניתן בתור נדבה, רק על ידי נדיבי לב, וביניהם לא היה מקום לחשוש לחשדנים ולדורשי חשבונות. נשאלת אפוא השאלה, מדוע מסר משה דין וחשבון על הנחושת שגם הוא ניתן בתורת נדבה? משיב על כך העולם, משום שדווקא הממעייטים, לתת נחושת, דורשים חשבונות יותר מן המרבים שנותנים זהב. הנותנים צרי העין מבקשים תמיד טענות וחשדות כדי למצוא אמתלא שלא לתת יותר. אחד ואחד תרם נדבה פרטית, ומזה עשו אדנים שעליהם יעמוד גוף המשכן, כדי שלכל אחד מישראל יהיה חלק במה שמחזיק את המשכן.

מאה ברכות

"מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן" (ל"ח - כ"ז) - כותב "בעל הטורים", מאה אדנים היו במשכן ומאה ברכות חייב אדם מישראל לברך בכל יום. והקשר, כשם שהאדנים היו יסודות המשכן, כך הברכות הן יסודות הקדושה של יהודי בכל יום. "אדן" לשון אדנות, ע"י הברכות מעיד אדם מישראל, שהשם יתברך הוא אדון כל הבריאה. מאה ברכות הן מאה אדנים למשכן הפנימי של כל אדם מישראל.

מלאכה או עבודה

"כן עשו בני ישראל את כל העבודה" (ל"ט - מ"ב) - "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו כאשר צוה ה'" (ל"ט - מ"ג) לכאורה נראה שיש כפילות בפסוקים, וכן צריך להבין מה שינוי הלשון בין "עבודה", "למלאכה"? מסביר ה"חתם סופר" מלאכה הכוונה למה שעשו בידיהם ממש, ועבודה הכוונה לנדבת ליבם גם בלי מעשה. ומהיכן ידע משה מה שבליבם, אם ההתנדבות באמת היתה מכל הלב? לכן אומרת התורה "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציווה ה'", שהעשייה היתה בלי פגם וקלקול, ומכאן שגם נדבתם היתה מכל הלב ולשם שמים כרצון ה', שאילולי כן, לא היו זוכים עושי המלאכה, הם שליחי הציבור, שיצא מתחת ידם דבר משוכלל ומתוקן כל כך "כאשר ציווה ה' כן עשו". כמו שליח ציבור, שאם תפילתו שגורה בפיו, סימן טוב הוא לשולחיו, לכן "ויברך אותם משה".

סיעתא דשמיא

"וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו" (ל"ט - מ"ג) - שואל המהרי"ל דיסקין, מהו כפל הלשון? ומסביר, כאשר מתקנים ומייצרים חפץ מסוים, קורה בדרך כלל שבאמצע העבודה ישנם עיכובים, תקלות וקלקולים, אבל זה לא משפיע על המוצר המוגמר, אלא מתגברים על התקלות ומתקנים את הדרוש תיקון, עד שבסוף בזמן סיום המלאכה, הכל מושלם ולא נראה שהיה איזה תיקון. משה רבנו ברוח קדשו, ראה והעיד ש"כן עשו", שגם במשך כל זמן העשייה הכל הלך למישרין, לא היתה שום תקלה. וכיון שזה לא יתכן על פי דרך הטבע, על כרחך שהיתה בו סיעתא דשמיא מיוחדת, ולכן "ויברך אותם משה" שתשרה ברכה במעשה ידיכם, שברכם מעין הברכה שכבר התברכו בה בזמן שעשו, שתשרה השכינה במעשה ידיהם, ומעשה ידיהם יכוננו.

אל תאכל את הלב!!

כל יהודי שומר תורה ומצוות מקפיד שלא לאכול שום דבר לפני שהוא בודק את ההשגחה שעל אותו מוצר. אבל יש דבר אחד שהרבה יהודים אוכלים אותו בלי לבדוק את ההשגחה. אתם יודעים מהו? התשובה היא: את הלב שלהם... הם אוכלים את הלב 'למה זה קרה לי?' 'למה עשיתי כך וכך?' ומדוע הם אוכלים את הלב? כי הם שוכחים לבדוק את ההשגחה... את ההשגחה של הקב"ה שהוא זה שבאמת מנהל לנו את החיים... אדם שחי בידיעה הזו, שרוי תמיד בשמחה ולא רק בחודש אדר ויזכה לסיעתא דשמיא ולישועות.

נקודה למחשבה

רבי מאיר שפירא מלובלין, לעגל נתנו את כל כספם וזהבם "ויתפרקו כל העם", ויצא רק עגל אחד, ואיש לא דרש חשבון. ובבנין המשכן, נתן כל אחד רק מחצית השקל, ובהם עשו את אדני המשכן, ודווקא כאן ריננו וחשדו. כשנותנים לעגל, כולם מרוצים, אבל כשנותנים למשכן, לדברים שבקדושה, שואלים שאלות ומבקשים חשבונות.

אקטואליה בפרשה

זוכרים את הטעם המתוק של המשכורת הראשונה שקיבלתם? של המכונית הראשונה? של הבית הראשון שקניתם מכספכם? שום משכורת, מכונית או בית גדולים וטובים יותר לא יחליפו את המתקנות הראשונות. פרשתנו מספרת על הפעם הראשונה שהעם בנה משכן. כלומר, בעשר אצבעותינו יצרנו אפשרות להכניס רוחניות לתוך חיינו. הרבה דברים יעברו על העם בעתיד, אבל המתקנות הזו תלוה אותנו הרבה, כי אנחנו בעצמנו עשינו את זה!

הפתגם: אתגרים, הם מה שהופכים את החיים למעניינים, ולהתגבר עליהם זה מה שהופך את החיים לבעלי משמעות!!

~ שבת שלום - חודש טוב ומבורך ~

לשותפות בהחזקת העלון \ לקבלת העלון - DAF126123@GMAIL.COM